

fenntartsa a szerkezet kaotikusságát, a történet szeszélyességét, és hogy bizonyosságot adjon alakító erejéről.

Károlyi Sándor főispán Bécsből viszi haza állítólagos bátyját, a zentai csatában eltűnt/meghalt Istvánt, hogy visszaadja neki az elsőszülöttet megillető vagyont és főúri jogokat. Sándor felesége, Barkóczy Krisztina, egykor István menyasszonya, izgattottan várja visszatérő szerelmét, a volt vőlegényt. Nagykárolyban, a család birtokán megfordul még Sennyei – aki lányát, Katicát a Szmirnából szabadult Károlyi Istvánhoz adná –, és egy spanyol főúr, ki elveszett szolgáját keresi a házban. Ez lenne az előre haladó történet, amelyet mesélőnk a legkülönfélébb útvesztőkkel bonyolít.

S ami felbolygatja, megszakítja a regény történetét: a könyvek, az álmok, a vágyak mint önálló, de szorosán összefüggő, átjárható valóság-szintek, amelyek összekuszálják a szereplők és a mi fejünkben az egyértelműséget. Az olvasó vagy épp álmodó alakok ki vannak téve a valóság-szintek közti eltolódásoknak, amelyek állandó egymásrautaltságuknak köszönhetően nem hagyják kijózanodni a figurákat, hanem pillanatnyi rácsodálkozásuk után a közönyt, megrökönyödés nélküli továbblépésüket ösztönzik.

A szerkezet bonyolultsága okozza a feszültséget, sőt időről időre fokozza is azáltal, hogy a narrátor egyetlen mellékszálát sem varr el, amelyek kö-

zül egy-egy később vissza is tér. A valóság-szintek váltogatását a szereplők elszenvedik: nem tudatosan bennük, vagyis képtelenek érzékelni azt, mikor álmodnak, és mikor élik át valójában élményeiket, ugyanis a való világban is nyomot hagynak azok az események, amelyek csak egy álom során történnek a szereplőkkel. Ennek köszönhető a feszültség állandó jelenléte, amely minimális oldódásai után rögtön intenzívebbé is válik. Ez a folyamatos hullámmás azonban egyfajta monotonitást eredményez, amelyhez hozzászoknak a szereplők és az olvasó, lehetetlenné téve a katarzist.

Tragédiát olvashatunk tehát katarzisz nélkül, vágyakozó szereplőket ismerhetünk meg akarat nélkül, mindezt Rákóczi korabeli nyelvezetben, gondolkodásmódban ábrázolva. „Az allegóriák értelme, akár csak Justitia szemén a kendő, minduntalan félrecsúszik” – fejezhetjük be Márton László mesélőjének szavaival.

GYUTAI ZSUZSANNA

(Jelenkor Kiadó, Bp., 2002. 280 o. 2100 Ft)

Szonda Szabolcs: Vagyontárgyalás

Van egy teljesen tanácstalan állapot ma, amelyet valamiféleképpen, talán nem is meglepően, a líra fejez ki leg-

inkább. Egyáltalán ha létezik ilyen kategória. A pillanatnyiség, az ottfejtettség, az áthallhatóságok közti tallózás és elvesztettség a hihetetlen nagy allúziós tömegben. A bármilyen-bárhogyan elővehető verstechnikák alkalmazása, „használása” révén megkerülhetetlenül találkoznak a költők az önirónia, önparódia érzetével. Szonda Szabolcs keres, kutat a szavak között, a nyelv, a megfogalmazási kényszer abszurditását megérezve jut el már a kötet címadó és egyben első versével olyan szavak kipellengérezéséhez, túljátszásához, amely a mai irodalomtudományban, elméletben, történetben, antropológiában stb., azaz ebben a nagy kulissza-masszában oly kedvtelve használatosak, mint: parnasszus, nála Parn-basszus, kánon, vagy „múltból virágzó, szerzett vagyon, / míg saját ötlet nézi másét” és a „kölcsonös honlap” gondolata.

Lehet-e egy ilyen erősen kritikus és szinte provokatív hangsúlyt, amelyen a *vagyontárgyalás* szó – ma igen-csak elterjedt és szinte csak egy értelmezhetőségre szűkült jelentésének másfajta átjátszásával előidézett – képzavaros furcsaságában megmutatkozik, egyszerűen szólva az olvasó teljes megzavarását egy egész kötetten át végigvinni? Talán. De másik megoldásként kiindulhatunk az első vers bevezetőképpeni elhelyezéséből (más betűtípussal is szedett, mint a többi), ami a kötet többi tagját új kontextusba helyezi. Hiszen ezután

következik a kötet három kisebb egysége, a *Szép ujj világ*, a *Mars poetica* és az *Úgy helyezze oda reményét*.

Megint nem véletlen a „nagy elődökkel” való játék: az ismert címek ilyenfajta átírata a gyermeki kirakóshoz vezet vissza. Ahhoz a korhoz, amikor még nem érzünk a lebilincslő és kanonizált irományok iránt semmiféle kívülről erőltetett tiszteletet, hanem éppen csak a magunk módján reflektál(hat)unk rájuk; a víkendtelepet az általunk teremtett kis világon, üvegen keresztül szemléljük (*Mint gyerekek a hintán*), vagy szórakosgatással egybekötve találkozunk a majdnem lakótelepi reggellel (*Kis magyar ébredés*). Azaz amikor még képesek vagyunk megállni egy-egy pillanatra a „szó pincéjében”, és akár minden félelemérzet nélkül „intően emeljük fel középső ujjunk”.

A kis-sok olvasgatás valahogy belekerít az állandó utalási kényszerbe, és érthetően a tiszteletadás mellett kialakul a sorokkal úzótt játékok komikus-ironikus változata is: „Most fék van. És csend. És ló és madár.” Ez már valamelyest átvezet a *Mars poetica* ciklus életérzéséhez, de ennél a direkt játéknál sokkal meggyőzőbbek Szonda ilyen sorai: „Hetente egyszer táskámban lakom” – ez az, ami az erőltetett vicceskedésnél jobban szimbolizálja a nevetséges ismételtetés és a nyelv határai miatt érzett bebörtönözöttség nehézségeit. Fontos motívuma még e költészetnek a globalizált tömeg, a „bé-

rejt gép”, a városiasodó szerencsétlenkedés megmutatása – például a nagyon eltalált *A porszívó leányok*-ban, „Aloe Vera és Ezot Erika” versében. (M)ars poeticáját Szonda nem hagyja egy meghatározatlan súly mögött elveszni, hanem itt-ott felbukkanó, talán szándékosan latens szerelmi sejtetésein keresztül megéreztetni olvasóival, és állandóan önmagára figyelmez: „De próbáld abbahagyni, / hogy lásd: a pillanat, mit hordoz, / a kellő szép – szomjúság a borhoz.” (*A szép szomjúsága*)

SZEKERES NIKOLETT

(*Előretolt Helyőrség Könyvek, Kolozsvár – EISZ Könyvek, Bp., 2002. 76 o.*)

Turczi István: *Sms 66 kortárs költőnek*

Turczi István azt mondta nekem (telefonáltunk), miután megtudta szándékomat, könyvéről írandó, hogy nyugodtan írjak „rosszat”, ha rossz a kötet. Hogy ne csináljunk barátságkérdést ilyesmitől. Ámen. Később, végigolvasva az sms-eket, akaratlanul is Ottlík Medve Gábora jutott eszembe, ahogy képzeletben Petőfi-vel vitázik a *Nemzeti dal* kapcsán: Hát hülye vagy, Sándor?! Értsd: miért kellene nekem „rosszakat” írni most? Semmi okom rá.

Pompás kis műfajújítás, formai neológia ez a kötet. Ugyan elsőre már létezésének pusztá tényével is megbotránkozhat: az sms-eket mint költői megnyilatkozási formát tárja elénk a szerző. Ismervén a tömegkommunikáció eme fajtáját (mostantól: műfaját?) és annak általános nyelvi igénytelenségét, behatároltságát (pozitívabb irányból közelítve: esetenként hallatlan ötletességét is), ijesztőnek tűnhet a tény, hogy „ebből” lett itt költészet. Nem nyújtom tovább: az olvasó meg fog lepődni. A könyv számos pontján ugyanis, ahol Turczi István tehetségének legjavát nyújtja, a kétségtelen, tiszta Költészettel találkozhatunk. „Mondd, miért nem mindegy mégis, / esik vagy fúj odakint, hogy itatja-e / fény a papírlapot, amikor // belül sincs már maradásunk?” (*Ma meleggfront-ra*) – írja Turczi Orbán Ottónak, az akkor még élő Orbán Ottónak. Tökéletes szerkezet, elragadó sorok.

Egyéb üzenetekben, mondhatni: a kevésbé „költői” helyeken, elő-előbukkan egyfajta maró gúny, fricska, ami sohasem túlzó vagy túlzóan bántó. „kapcsolatom a költőtársakkal az atyaitól az anyázóig terjed” – írja a szerző a kötet fülszövegében. És valóban, esetlegesen a szokottól eltérően, maga a mindennapi élet, annak ritmusa köszön vissza, válik költészetté Turczi István verseiben, ahogy a harag, a nemszeretés természetes „tartozéka” érzelmi létezésünknek. Petőcz András például a következő